

A MEZŐGAZDASÁG KIHÍVÁSAI NAPJAINKBAN

THE CHALLENGES OF AGRICULTURAL TODAY

Kőszegi Irén Rita ^{1*}, Benke Laura ²,

¹ Agrárökonómiai és Vidékfejlesztési Tanszék, Kertészeti és Vidékfejlesztési Kar, Neumann János Egyetem, Magyarország, <https://orcid.org/0000-0002-9858-7916>

² Agrárökonómiai és Vidékfejlesztési Tanszék, Kertészeti és Vidékfejlesztési Kar, Neumann János Egyetem, Magyarország, <https://orcid.org/0009-0005-2079-341X>
<https://doi.org/10.47833/2026.1.AGR.012>

Kulcsszavak:

fiatal gazdák
utódlás
pályázatok
generációváltás
mezőgazdaság kihívásai

Keywords:

young farmers
succession
applications
generational change
challenges facing agriculture

Cikktörténet:

Beérkezett 2026. január 30.
Átdolgozva 2026. március 5.
Elfogadva 2026. március 18.

Összefoglalás

A kutatás célja a gazdálkodók aktuális kihívásainak feltérképezése, különös tekintettel a generációváltás, az elöregedés, a klímaváltozás és a fenntarthatóság kérdéseire. E szempontokat egy mezőgazdasági termelők körében végzett kérdőíves felmérés adatai alapján elemezzük, érintve a pályázati lehetőségeket, valamint a jövőbeli fejlesztési terveket is. A vizsgálat során kiemelt hangsúlyt kap a generációváltás problematikája, amely nem csupán hazánkban, hanem az Európai Unió egészében stratégiai jelentőségű kihívásnak minősül.

Abstract

The aim of the research is to identify the current challenges facing farmers, with particular regard to generational change, aging, climate change, and sustainability issues. We analyze these aspects based on data from a questionnaire survey conducted among agricultural producers, also touching on funding opportunities and future development plans. The study places particular emphasis on the issue of generational change, which is considered a challenge of strategic importance not only in Hungary but throughout the European Union.

1. Bevezetés

A mezőgazdaságban dolgozóknak számos kihívással kell szembenézniük, melyek közül kiemelten a foglalkoztatási részesedés csökkenésével, a generációváltás kérdéskörével és a klímaváltozás okozta hatásokkal foglalkozunk.

A magyar mezőgazdaság az utóbbi másfél évtizedben dinamikus átalakuláson ment át, amely az ágazat szinte minden jellemzőjét érinti. A folyamat háttérében számos tényező húzódik meg: a globalizálódó árupiacoktól a támogatáspolitikán át a klímaváltozásig. Mindezen tényezők közvetlenül, vagy közvetve hatást gyakorolnak az ágazat munkaerőigényére, annak minőségi, mennyiségi és időbeli jellemzőinek alakulására [6]. Annak ellenére, hogy a gazdálkodók felismerték az agrárágazat éghajlati kitettséget és a szélsőséges időjárási események súlyát, az adaptációs folyamatok Európa szerte továbbra is mérsékelt ütemben zajlanak [3]. Az európai fejlett gazdaságokban a mezőgazdaság foglalkoztatási súlya napjainkra jelentősen csökkent, a szektorban dolgozók aránya 2022-re 4% alá süllyedt az EU27 átlagát tekintve.

* Kőszegi Irén Rita
E-mail cím: koszegi.iren@nje.hu

A mezőgazdaság társadalmi súlya abban van, hogy a vidéki, különösen a valamilyen szempontból hátrányos területeken fontos foglalkoztatási szerepet játszik, megélhetést nyújtva olyan térségekben, ahol más ágazatok nem képesek foglalkoztatást biztosítani [9]. A primer szektorban a vidéki foglalkoztatás szerepe évtizedek óta hanyatló tendenciát mutat. A fiatalok a kevésbé divatos szakmák közé sorolják a mezőgazdaságot, de emellett az is szerepet játszik, hogy más szektorokban sokkal könnyebb, jövedelmezőbb megélhetési forrást találnak. Az agrárium modernizációja kettős kihívást jelent: egyrészt közvetlenül váltja ki az élőmunkát, másrészt a technológiai ugrás következtében a rendelkezésre álló munkaerő-állomány jelentős része már nem felel meg a korszerű eszközök kezeléséhez szükséges szakmai elvárásoknak [4].

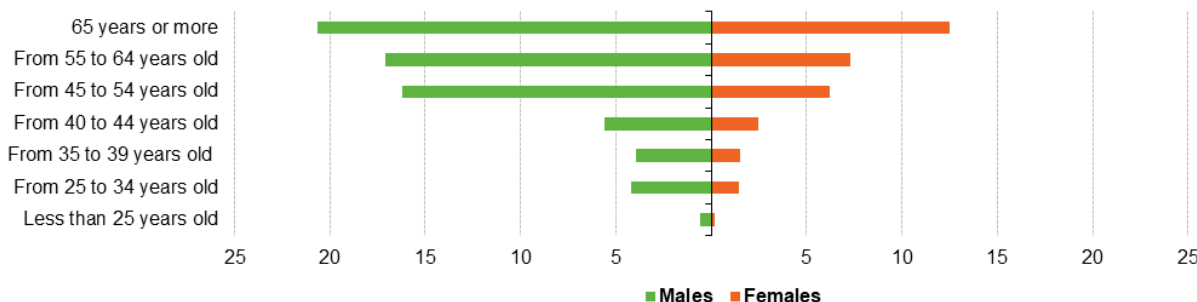
2024-ben 198 ezer foglalkoztatott volt a mezőgazdaság, erdőgazdálkodás és halászat nemzetgazdasági ágakban együttvéve, ami jelentős csökkenés akár a megelőző, 2023-as évhez képest is, amikor az ágazatban foglalkoztatottak száma 207 ezer fő volt [7].

Az előregedő népesség részben maga után vonja a gazdaságszervező elöregedését is, ami Európa-szerte, így Magyarországon is komoly probléma. Az egyik legnagyobb kihívás a mezőgazdaság jövőjének szempontjából a generációs megújulás, a gazdaságvezetők elöregedése, a támogatások és intézkedések ellenére is, melyek a fiatal gazdákat segítik.

1.1. A gazdálkodók korösszetétele, a fiatal gazdák problémái

Az 1. ábra a mezőgazdasági üzemvezetők életkor szerinti megoszlását mutatja be az Európai Unióban, nemenkénti megoszlásban. A 40 év alatti, vezető pozícióban dolgozó mezőgazdasági szakemberek aránya 10% alatt van (a férfiak és a nők körében egyaránt), ami a generációváltás problémájára hívja fel a figyelmet.

Age classes of farm managers, by gender
(% of all farm managers, EU, 2020)

1. ábra: Üzemvezetők életkor szerinti megoszlása nemenként
Forrás: [5]

Az gazdaságátadás kérdése kiemelten kezelendő a fenntartható élelmiszertermelés és az ágazat versenyképessége szempontjából is. Azonban, több nehezítő tényező is gátolja a fiatal gazdák elindulását, amelyek a következők:

1. Termőföldre jutás problémái;
2. Burokrácia;
3. Támogatások elnyerési nehézsége;
4. Hitelhez jutás problémái;
5. Időjárás viszonyosságok;
6. Terményár-ingadozás;
7. Szakképzési rendszer hiányossága [8].

Ahogy ZAGATA ÉS SUTHERLAND (2015) [10] is említi, a fiatal gazdák alacsony aránya komoly kihívás elé állítja a mezőgazdaságot Európai Unió szinten a jövőre nézve.

A fentebb részletezett kihívások kapcsán COOPMANS és társai (2020) [2] is kiemelik, hogy a jelenlegi szakpolitikai intézkedések nem minden esetben célozzák meg hatékonyan a

gazdálkodásba való belépés előtti szakaszt, amikor a fiatalok még csak gondolkodnak a mezőgazdasági pályára lépésen. A szerzők szerint a földhöz és a tőkéhez való hozzájutás könnyítése, valamint a gazdálkodás, mint életpálya vonzóbbá tétele kulcsfontosságú a generációváltás elősegítésében. Mindemellett javasolják a személyre szabott tanácsadás erősítését is, hogy a fiatal gazdák sikeresen megbirkózhassanak a mezőgazdasági vállalkozás indításának nehézségeivel és sikeresen fennmaradjanak.

Az utóbbi időszak időjárási viszonyosságai sem kedveznek a mezőgazdaságnak, mivel az elmúlt években a jelentős aszály, illetve az egyenlőtlen csapadékeloszlás nehezítette a gazdálkodást, ami szintén komoly kihívás elé állítja a gazdálkodókat.

2. Anyag és módszer

2.1. Anyag

Felmértük, hogy a válaszadók milyen számban vettek részt a Vidékfejlesztési Program (2014-2020) kereti között meghirdetett pályázatokon, illetve a megvalósuló Közös Agrárpolitika Stratégiai Terv (továbbiakban: KAP ST) (2023-2027) kiírásaiban mennyire aktívak.

A 2023-tól induló és 2027-ig tartó költségvetési időszak olyan komplex támogatási struktúrát határoz meg, amely több programon keresztül járul hozzá a mezőgazdaság versenyképességének, fenntarthatóságának és generációs megújulásának elősegítéséhez. A KAP ST keretében a gazdálkodók több támogatás közül is válogathatnak, ideértve például a beruházási támogatásokat, az agrár-környezetgazdálkodási és ökológiai gazdálkodást támogató programokat, valamint a termeléshez kötött jövedelemtámogatásokat is. Mindemellett kiemelt helyet kapnak a generációváltást élénkítő és a fiatal gazdákat segítő szubvenciók is. A ciklusban elsőként az élelmiszerfeldolgozó üzemek és az állattartó gazdaságok részesültek támogatói döntésben [1].

2.2. Módszer

A generációváltás és a fiatal gazdák témakörének körbejárása után, illetve a pályázatok megismerését követően állítottunk össze egy kérdőívet, ami a mezőgazdaságban tevékenykedők helyzetét, elégedettségét méri. A felmérés célja az volt, hogy megismerjük, jelenleg milyen gazdasági háttérrel rendelkeznek a gazdálkodók. Felmértük többek között azt is, hogy mekkora számban vettek részt a Vidékfejlesztési Program (2014-2020) kereti között meghirdetett pályázatokon, illetve a KAP ST (2023-2027) kiírásaiban megjelenő pályázatokban mennyire aktívak, mennyire ismerik azokat. A kutatás során választ kaptunk arra is, hogyan vélekednek a kitöltők a jelenlegi helyzetről, milyen módosításokat hajtanának végre és hogyan gondolják jövőbeli terveiket.

A kérdőívet Google Forms felületen állítottuk össze. A kitöltés anonim és önkéntes, online formában történt. Összesen 102 válasz érkezett 2025.10.11. és 2025.11.08. között. A kérdőívet nem csak fiatal gazdák töltötték ki, hanem a gazdák minden korcsoportja. A válaszadók lakóhelyük szerinti megoszlását tekintve 16,7% származik Csongrád-Csanád, 15,7% Jász-Nagykun-Szolnok, 12,5% Bács-Kiskun és Békés, valamint 10% Borsod-Abaúj-Zemplén és Fejér vármegyékből.

A kérdőívet 59 férfi és 43 nő töltötte ki. Legtöbben 41 és 50 év közöttiek voltak (24,5%), őket követte a 25 év alatti korosztály (22,5%), majd harmadik helyen a 26 és 40 év közöttiek 20,6%-kal. Minimálisan lemaradva (19,6%) a 65 év felettiek voltak még aktívak a kitöltésben. Koruk alapján azok a korosztályok voltak nagyobb számban, akik érdekeltek lehetnek a Fiatal mezőgazdasági termelők elindulásának és beruházásainak támogatása pályázaton, a Gazdaságátadási együttműködés támogatása pályázaton, valamint a Generációs megújulás gazdaságátvevő támogatásában.

3. Eredmények

A 102 főből 60 fő mellékállásban dolgozik a mezőgazdaságban, míg 42 fő főállásban végzi a gazdálkodást. Ez azt mutatja, hogy a legtöbb kitöltő számára a mezőgazdaság nem elsődleges jövedelemforrás, hanem kiegészítő tevékenység.

Ez az eredmény több indokkal is magyarázható, hiszen a mezőgazdasági jövedelmek bizonytalansága, a szezonaritása és a klímaváltozás kedvezőtlen hatásai miatt sokan próbálják más munkából is biztosítani megélhetésüket; másrészt a kisebb üzemméretű gazdaságok esetében gyakori, hogy a mezőgazdaság nem biztosít elegendő forrást a teljes megélhetéshez.

A kitöltők árbevételeinek megoszlása jól tükrözi a kisüzemi jellegű gazdálkodást, mivel a válaszadók jelentős része, több mint egyharmada (36,3%) jelezte, hogy az utolsó lezárt üzleti évben 1–5 millió forint közötti árbevételt ért el, ami arra utal, hogy a gazdálkodók jelentős része kis, vagy közepes méretű családi gazdaságként működik. Emellett a válaszadók közel 30%-ának (29,4%) árbevétele még az 1 milliót sem éri el, ami nagyon alacsony jövedelmezőséget mutat. Ez a szegmens feltehetően olyan gazdákat foglal magában, akik részmunkaidőben tevékenykednek az agráriumban, és bevételeik nem érik el a megélhetéshez szükséges szintet.

A fennmaradó részt a több mint 5 millió forint árbevétellel rendelkező gazdálkodók jelentik. Feltehetően nagyobb üzemmérettel, fejlettebb technológiai háttérrel rendelkeznek. Ez a csoport képviseli a szektor azon részét, amely képes lehet a további fejlődésre és a pályázati források hatékony kihasználására.

A válaszadók közel fele középfokú végzettséggel rendelkezik (46,1%). Őket a felsőfokú végzettséggel (31,4%), majd a szakiskolai végzettséggel rendelkezők (20,6%) száma követi. A fennmaradó része a válaszadóknak általános iskolai végzettséggel bír (1,9%). A következő kérdésben vizsgált mezőgazdasági végzettség meglete árnyalja a képet, hiszen a válaszadók 44,1%-a csak gyakorlati tapasztalattal rendelkezik és ez alapján végzi a mezőgazdasági tevékenységet, ami az agrárium azon jellemzőjére utal, hogy a gazdálkodók jelentős része tapasztalat útján megszerzett tudásra támaszkodik, képzettség nélkül. A kitöltők 2,9%-a sem gyakorlati, sem elméleti mezőgazdasági ismerettel nem rendelkezik. A végzettséggel rendelkezők aránya fontos a tudásalapú fejlődés szempontjából, azonban aggodalomra adhat okot, hogy a gazdálkodók 44,1%-a csak gyakorlati tudásra támaszkodik, ami mögött nincs elméleti háttér. Ez az arány rámutat arra, hogy a továbbképzési programok erősítése továbbra is kiemelten kezelendő a mezőgazdaság versenyképessége és az innovációs készségek növelése érdekében.

A válaszadók 49%-a több mind 10 éve gazdálkodik, 30,4%-uk 3 és 10 év között és csak 20,6%-uk az, aki 3 éven belül kezdte meg gazdálkodói tevékenységét. Az eredmények azt mutatják, hogy a mezőgazdaságban többségben vannak a hosszabb ideje működő, tapasztaltabb gazdálkodók, míg az újonnan bekerülők aránya alacsony, ami hosszú távon kihívást jelenthet az agrárium megújulására és fenntarthatóságára.

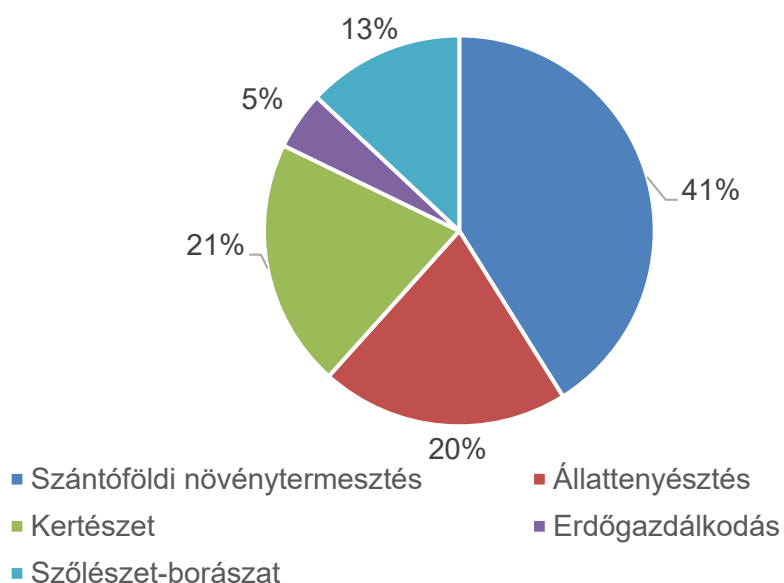
A megkérdezettek 48%-a gazdaságának egészét, vagy nagy részét örökölte, de 35,3%-uk azt a választ adta, hogy ajándékba kapott földeken és eszközökkel gazdálkodik. A válaszadók 16,7%-a végez mezőgazdasági tevékenységet új, általa létrehozott gazdaságban.

A gazdaságok jellemzői

A kitöltők 29,4%-a 5 hektár alatti területen végzi tevékenységét, 24,5%-uk 6-20 hektár, 21,6%-uk pedig 21-50 hektár között. A fennmaradó 24,4% 50 hektár fölötti területen gazdálkodik. A válaszadók 61,2%-a foglalkozik szántóföldi növénytermesztéssel, 30,6%-uk állattenyésztéssel, ugyanolyan százalékos részesedéssel, mint a kertészeti tevékenységet végzők. Szőlészettel, borászattal 19,38%-a, erdőgazdálkodással 7,14%-a foglalkozik a megkérdezetteknek (2. ábra).

A kapott eredmények alapján megállapítható, hogy a megkérdezettek körében a növénytermesztés jellemző leginkább, ami jól reprezentálja a magyar mezőgazdaság szerkezetét. Az állattenyésztés és a kertészeti ágazat fokozott élőlátás-igénye számottevő strukturális kihívás elé állítja az agráriumot.

A szőlészeti-borászati speciális tudást igényel, illetve regionálisan koncentrálódik, így az alacsonyabb százalék ennek tudható be, illetve az erdőgazdálkodást folytatók nagy tökével kell, hogy rendelkezzenek, valamint az ágazatot lassú megtérülési idő jellemzi, így a kevésbé népszerű tevékenységek közé tartozik.

2. ábra: A gazdaságszerkezeti összetétel
 Forrás: saját kutatás alapján, saját szerkesztés 2025.

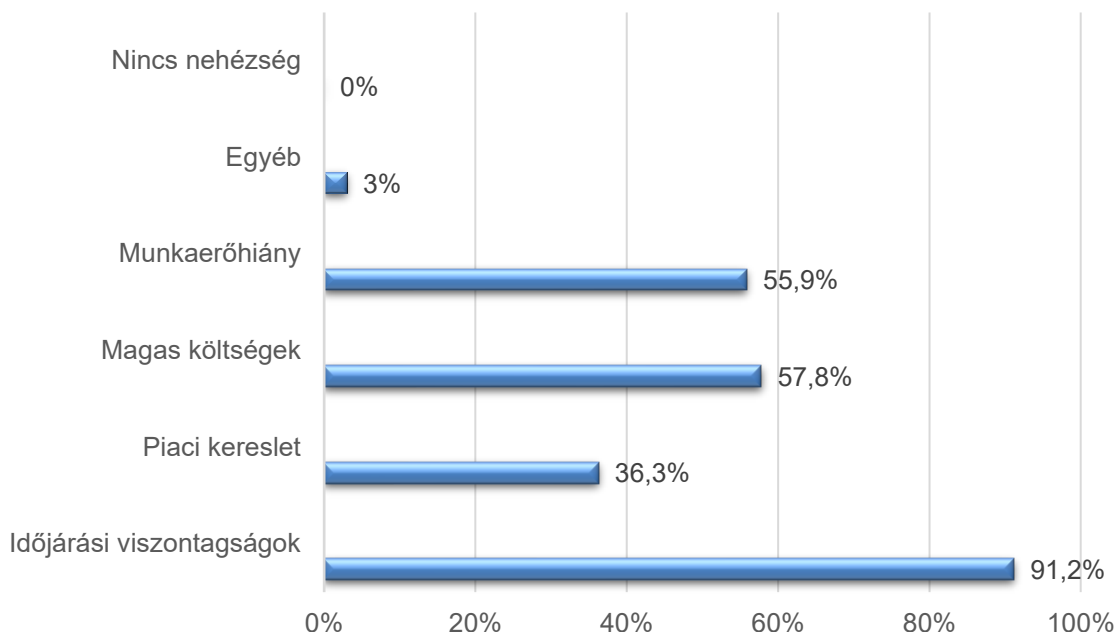
A legtöbb gazdaságban ketten dolgoznak, amit a válaszadók 35,5%-a jelölt meg. A hárman dolgozók 24,5%-ot tesznek ki a 100%-ból és a gazdaságok 13,7%-ában egyedül végzik a gazdálkodói tevékenységet. A 102 kitöltő közül csak 27,5%-nak van alkalmazottja, míg 72,5% csak a családra támaszkodik, vagy önmaga végzi a munkákat a gazdaságban. A nagyobb gazdaságok azok, akik alkalmazottat foglalkoztatnak, míg a kisebb gazdaságok megpróbálják családon belül megoldani a munkaerő kérdését, ezzel is a költségeket csökkentve.

A kitöltők 47,1%-a őstermelőként végzi tevékenységét, de jelentős százalékuk (33,3%) őstermelő családi gazdaságban (rövidítve: ÓCSG, ami azt jelenti, hogy egy család több tagja közösen gazdálkodik úgy, hogy a bevételeket és a költségeket egységesen szétosztják. Előnynek tekinthető, hogy erősíti a generációk közötti együttműködést a termelésben) találta meg a számításait. 11,8%, aki egyéni vállalkozóként, míg 6,9% CSMT-ben és 1%, aki a felsoroltak közül egyéb jogi formában végzi a mezőgazdasági tevékenységet.

Az őstermelői jogállás választását a kedvező adózási feltételek, valamint a mérsékelt adminisztratív terhek biztosította rugalmas működési keretek teszik indokolttá. Ez a szabályozási környezet különösen a saját területen gazdálkodó kistermelői réteg számára kínál optimális lehetőségeket.

Kihívások és lehetőségek

A kitöltők közül egyhangúan (91,2%) az időjárási viszontagságokat jelölték meg, mint kihívást, de nagy arányban jelentek meg a magas költségek (57,8%) és a munkaerőhiány is válaszok között (55,9%) (3. ábra). Ezenfelül a válaszadók 3%-a véli úgy, hogy további tényezők is hátráltatják a gazdálkodást, különösen a földvásárlás terén. Az üzembővítést egyrészt az elővásárlási jogok gyakorlása, másrészt a magas földárak akadályozzák, amelyek megfizetése a kisebb gazdaságok jövedelmezőségi szintje mellett gyakran lehetetlen feladat.

3. ábra: A gazdálkodók nehézségei napjainkban
 Forrás: saját kutatás alapján, saját szerkesztés 2025.

A következőkben a kitöltők arról nyilatkoztak, hogy mennyire érzik kiszámíthatónak, stabil lábakon állónak a mezőgazdaságból való megélhetést. Összességében ötös skálán hármas értékelést adott a gazdák nagy része (38,2%), de a kettes értékelés is jelentős számban fordult elő (34,3%). Négyest 14,7% és ötöst csak 6,9% jelölt meg. A fennmaradó 5,9% egyest adott, ők teljesen kiszámíthatatlannak érzik a mezőgazdaságot és kockázatosnak tartják a megélhetést. A kapott válaszok alapján a gazdálkodók bizonytalanok a mezőgazdaságból történő megélhetést. A kimagasló kettes és hármas értékek azt tükrözik, hogy a gazdálkodók körében általános a jövővel kapcsolatos óvatosság és bizalomhiány. Több tényező is állhat a magas kockázatterzet mögött: klímaváltozás okozta nehézségek, vagy pl. a piaci árak ingadozása.

A válaszok alapján megtudtuk, hogy mennyire érzik a gazdák támogatottnak magukat az állam, illetve az EU részéről. Összevetve az EU-ba vetett bizalmuk magasabb, hiszen a válaszadók átlagban tízes skálán hatos értéket (23,5%), illetve ötös (22,5%), vagy hetes értéket (18,6%) jelöltek meg. Ezzel szemben az állami támogatottság véleményük szerint alatta marad az uniós támogatásoknak.

A felmérésben arra is rákérdeztünk, hogy a kitöltők milyen fejlesztésekbe fektetnének, ha lenne rá lehetőségük és forrásuk. Egyhangúan sokakat a területek öntözhetővé tétele, illetve a vízmegtartás érdekelt. A gazdálkodók véleménye szerint a jelenlegi klímaváltozágra a megoldás a növénytermesztésben az öntözött területek növelése, de ami ennél is fontosabb, a talaj nedvességének megtartása. A klímaváltozás következtében egyre gyakrabban fordul elő a szélsőséges csapadékeloszlás, ami a kiszámíthatatlanság fokozódását jelenti, amellyel a gazdák megélhetése kerül veszélybe. Fontos lenne a szemléletváltás a gazdák körében, ami a talaj nedvességének megtartására fókuszál, hiszen az öntözés csak pillanatnyi megoldás lehet.

A precíziós területen megjelenő pályázatot sokan várták, azonban az kikerült a jelenlegi pályázati ütemtervből. A nagyobb gazdaságok között népszerű pályázatként tartjuk számon, hiszen ezzel tudnak nyitni a fenntartható és adatvezérelt gazdálkodás irányába. Sokan ezt most önértékeléssel próbálják megvalósítani kisebb fejlesztések alkalmazásával, például robotkormány vásárlásával, de vannak, akik külső forrás nélkül elengedni kényszerültek a precíziós gazdálkodás felé nyitást.

Támogatások és pályázatok

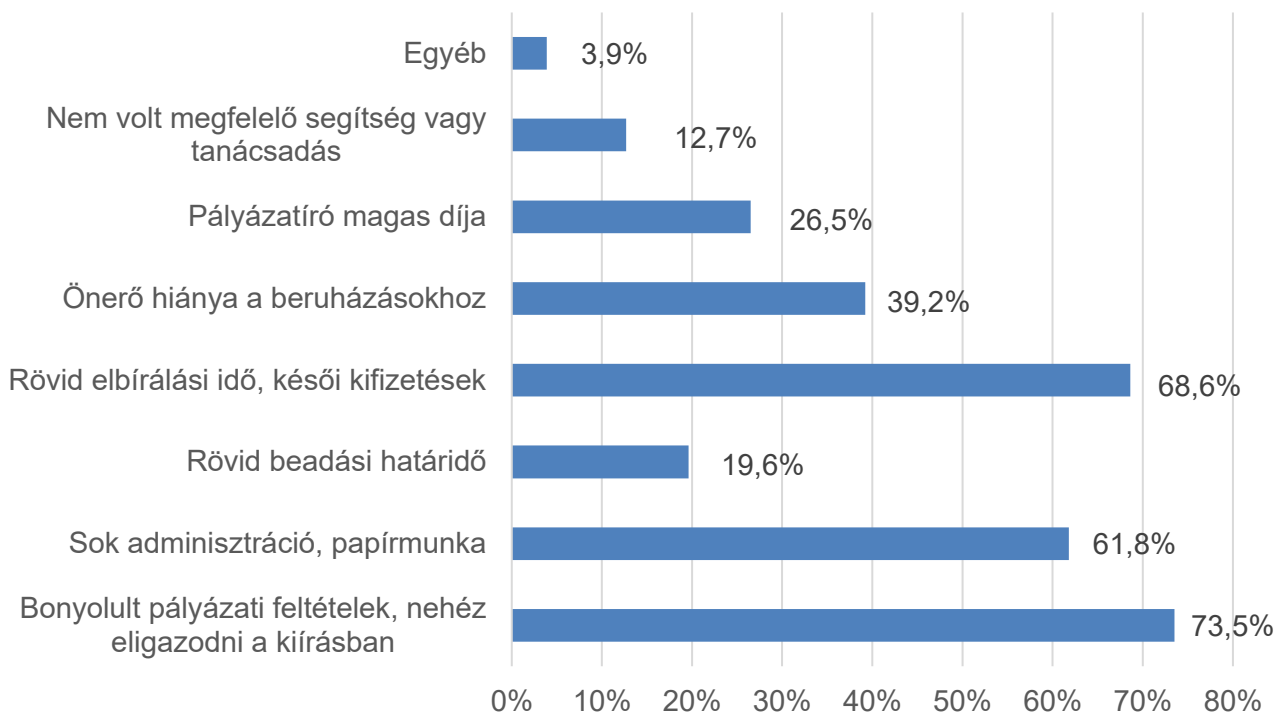
A válaszadók 40,2%-a pályázott a 2014-2020-as ciklusban, amiből a legtöbben a Mezőgazdasági kisüzemek támogatása (VP2-6.3.1-20) című pályázatot emelték ki. Amint már

korábban említettük, gazdasági méretük és termelési intenzitás alapján a kitöltők jelentős része alacsony üzemmérettel rendelkezik, így számukra a legideálisabb pályázat a fent említett kiírás, hiszen ez a pályázat az alacsony árbevétellel, vagy üzemmérettel rendelkező gazdálkodók számára lett kiírva, annak érdekében, hogy lehetőséget biztosítson a gazdaság fejlesztésére, teljesíthető feltételek mellett.

További népszerűségnek örvendett a válaszadók körében az Állattartó telepek fejlesztésének támogatása (VP2-4.1.1-20); valamint a Mezőgazdasági digitális átálláshoz kapcsolódó precíziós fejlesztések támogatása (VP2-4.1.8-21), ami az előző ciklusban népszerűnek számított, így a gazdák számára érthető a várakozás, hogy a jelenlegi ciklusban is a nagyobb gazdaságok számára, akik elegendő forrással rendelkeznek a precíziós eszközök beszerzésének irányába, megjelenjen a felhívás, amit azonban töröltek az ütemtervből. Másik népszerű pályázat az állattartók körében jelent meg, hiszen nekik nagyon jó lehetőséget biztosított a telepfejlesztésre az adott pályázat. Akkoriban az indulási feltételek az üzemméret esetében alacsonyabbak voltak, amit könnyebben tudták teljesíteni a kisebb gazdaságok is, hiszen majdnem fele akkora üzemméret kellett rendelkezni, mint a jelenlegi ciklusban.

A kitöltők 31,4%-a már részt vett a KAP ST keretében meghirdetett pályázaton, illetve 34,3% az, aki pályázni szeretne. A válaszadók között legtöbbször a Gazdaságátadási együttműködés támogatása (KAP-RD07-1-25) és a Generációs megújulás gazdaságátvevő támogatásával (KAP-RD06-1-25) pályázatok iránt érdeklődnek, illetve a Fiatal mezőgazdasági termelők elindulásának és beruházásainak támogatása (KAP-RD05-RD01b-1-25) pályázat is nagy figyelmet kapott. A gazdaságátadási pályázatokról 14 válaszadó érdeklődik, vagy már benyújtotta a támogatási kérelmét, míg a fiatal gazda pályázatot 12 kitöltő adta be. Ebből kifolyólag a kitöltők több mint ¼-e érdeklődik generációváltást elősegítő, illetve a mezőgazdasági szerkezetet fiatalító pályázatok iránt. A jelenlegi ciklusban is kiemelt figyelmet érdemel a Mezőgazdasági kisüzemek beruházási támogatása, hiszen a kitöltők körében ez a legjobban elérhető és legkönnyebben teljesíthető pályázat az üzemméret és az indulási feltételek esetében is.

A következőkben a pályázás során szerzett tapasztalatokat mértük fel a válaszadóknak, a VP és KAP ST pályázati keretek között. Az érintettek egyhangúan negatív véleményt fogalmaztak meg, sokuk nagyon túlbonyolítottnak tartja és nehezen értelmezhetőnek a kiírásokat, illetve nagy költségeket jelent, ha segítséget kérnek szakértőtől, viszont nincs rá garancia, hogy a befektetett pénz megtérül és nyertese lesz a beadott kérelemnek. Sokan emiatt bele sem vágnak, mert kockázatosnak tartják. Legtöbbször a bonyolult pályázati feltételeket jelölték nehézségnek (73,5%), de sokan a hosszú elbírálási időt és a lassú kifizetést (68,6%) sérelmezik. Minimálisan lemaradva, de a sok adminisztráció és papírmunka (61,8%) is megjelenik a problémák között (4. ábra). A kitöltők véleménye szerint további problémát jelent az önerő hiánya és a pályázati díj magas díja, illetve a rövid beadási határidő is.

4. ábra: A kihívások pályázás során

Forrás: saját kutatás alapján, saját szerkesztés 2025.

A megkérdezettek 82,4%-a már hallott a fiatal gazda támogatásról és 22,5%-uk már benyújtotta támogatási kérelmét a KAP ST kereti között, vagy pályázni kíván arra a jövőben.

Ebben a témában is szinte mindenki negatív érzéseinek adott hangot. Többek között panaszkodtak a hosszú elbírálásra és a nehezen teljesíthető minimum ponthatárra. Továbbá az önerő hiányára, a beruházás mértékéhez képest kevés előleg lehívására, ami miatt több hitelre van szükségük a megvalósításhoz. Végül kiemelték, hogy egy induló fiatal gazda számára a pályázat nem segítség, hiszen azok, akiknek a családjában több gazdálkodó is van, sokkal könnyebben tudják teljesíteni az adott feltételeket, akár az üzemméret, akár a jövedelem tekintetében. Akinek van már mezőgazdasági háttere a családjának köszönhetően, sokkal nagyobb pontszámot tud elérni, illetve minimális erőfeszítéssel teljesíti a vállaltakat úgy, hogy valójában tényleges plusz mezőgazdasági tevékenységet nem végzett, maximum csak a nevét adta a pályázathoz, mert megfelelő alany volt az indulási feltételek teljesítése szempontjából. A háttérben ugyanúgy az idősebb, stabil gazdasági háttérrel rendelkező gazdálkodók végzik a munkát családon belül és az ő tőkéjük, illetve a gazdaságuk növekszik ezáltal tovább.

Legtöbben a jövedelempótló támogatásokat (66,7%) vélik a legfontosabbnak, de a környezeti és fenntarthatóságot elősegítő támogatások (62,7%) is kiemelten kezelendők. A harmadik helyet a beruházási támogatások jelentik 61,8%-kal. Ezek mellett a válaszadók fontosnak tartják a tudásfejlesztést és tanácsadási támogatásokat, valamint a piaci hozzáférést és értékesítést segítő támogatásokat is.

A 102 kitöltő esetében 31,4%-nál történt már generációváltás a gazdaságban, illetve 32,4%-uk tervezi a közeljövőben, de még nem adta be a támogatási kérelmét. A következő részben azokat kérdeztük tapasztalataikról, akik már beadták a kérelmüket a KAP ST keretében. Itt is negatív visszajelzések érkeztek, például alacsony támogatási összeg, több elvárás az ígértekhez képest, illetve bonyolult adminisztráció, számos plusz költség. A gazdaságátadási felhívások költségvonzata szignifikánsan meghaladja az egyéb típusú pályázatokét. Ezt a relatív költségnövekedést elsődlegesen a kötelező jogi szakértői közreműködés – az ügyvédi munkadíj –, valamint a pályázati tanácsadók eredményalapú díjazása (sikerdíj) generálja.

A támogatási összegek csökkentek a vártakhoz képest, hiszen a maximum összeg 20 millió forint lett, de ezzel szemben az ügyvédi díjak sokszorosára nőttek. Ebből következően jelentősen kevesebb támogatás marad a gazdálkodóknál, de a fenntartási idő ugyanúgy köti őket.

A kitöltők 39,2%-a használ modern technológiát a gazdaságban. Ez az arány a felmérés keretei között jónak számít, hiszen a kitöltők több mint 60%-ának 5 millió Ft alatt van a mezőgazdasági árbevétele. Aki ennél magasabb árbevételel rendelkezik, azok gazdaságában többnyire már előfordulnak precíziós eszközök. Legtöbbször a robotkormányzást használják, ami egy GPS-alapú kormányzási rendszer, amely automatikusan irányítja az erőgépet. Ezzel csökkentik az átfedéseket és a kihagyásokat a területeken és növelik a hatékonyságot. Tárolja az adatokat, tehát megismételhetők évek múlva is a korábbi műveletek. Kiemelték még a válaszadók az RTK-t (valós idejű kinematikus GPS mérés) is, ami szorosan kapcsolódik a robotkormányhoz. Ez valós idejű helymeghatározást tesz lehetővé, ami korrigálja a GPS technológiát és pontosítja a helymeghatározást. Nagyban segíti a robotkormány pontosságát, hiszen maximum 2-3 cm-es pozicionális eltérés várható az RTK-től. Továbbá, a precíziós vetőgép is ide kapcsolódik, amit szintén előszeretettel használnak a válaszadók. Automatikus szakaszolást tesz lehetővé, így nincs átfedés, valamint talajadatok alapján módosítja a kijuttatott mag mennyiségét, ezáltal maximalizálva a hatékonyságot. Néhányan a drónt is kiemelték, hogy már jelen van a gazdaságukban és használják azokat.

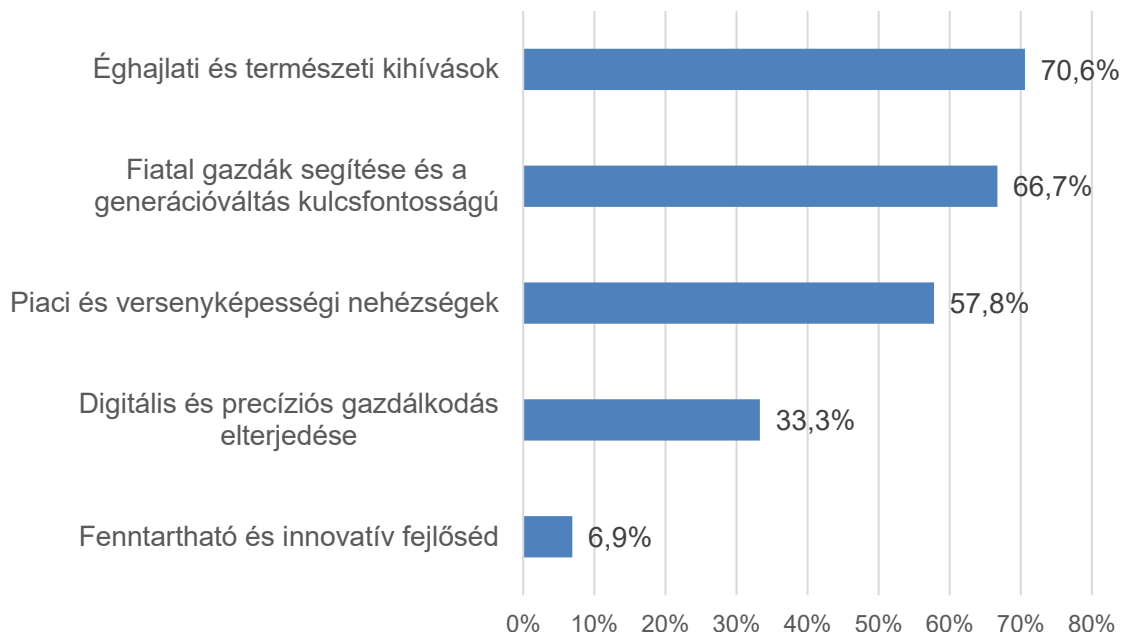
A kitöltők arra is választ adtak, hogy mennyire tartják fontosnak a környezettudatos gazdálkodást. Volt, aki korábban kiemelte, hogy kimondottan ezért vásárolta a precíziós eszközöket, hogy csökkentse a környezetterhelést. A megkérdezettek 60,8%-a ötös értéket adott, tehát nagyon fontosnak tartják a környezettudatos gazdálkodást. 24,5% jelölt meg négyes értéket és 12,7%-uk hármast, a fennmaradó két érték 1-1 %-ot kapott.

A gazdák 46,1%-a alkalomszerűen részt venne előadásokon és 17,6% rendszeresen érdeklődik azok iránt, míg a fennmaradó 36,3% inaktivitást mutat a témában. Az igennel válaszolók legtöbbször precíziós tématerületen vennének részt előadásokon, de a digitális készségek fejlesztése (57,5%) is nagy népszerűségnek örvend, ami egymáshoz szorosan kapcsolódik. 58,9%-uk termeléssel kapcsolatos témában is bővítené tudását, valamint 46,6% a fenntartható gazdálkodás felé is nyitna (5. ábra). Ez egy pozitív visszajelzés, hiszen az eredményekből látszik, hogy egyre fontosabb a magyar gazdák számára is a fenntartható gazdálkodás.

5. ábra: A továbbképzés igénye a gazdák körében
 Forrás: saját kutatás alapján, saját szerkesztés 2025.

A kitöltők nagy része éghajlati és természeti kihívásokra számít az elkövetkezendő 10 évben, de emellett a mezőgazdaság előregedő társadalmát is kiemelték, ami miatt kulcsfontosságú a témával foglalkozni és ösztönözni kell a fiatalokat. Ezen kívül a piac versenyképességi nehézségeire is nagy arányban számítanak a közeljövőben. Jelentős százalékuk véli úgy, hogy a digitális és precíziós gazdálkodás elterjed, de nagyon kevesen gondolják megvalósíthatónak a fenntartható és innovatív fejlődést a következő 10 évben (6. ábra).

6. ábra: A mezőgazdaság helyzete a következő években

Forrás: saját kutatás alapján, saját szerkesztés 2025.

Legtöbben megélhetési forrásként tekintenek a mezőgazdaságra, végezzék azt főállásban, vagy mellékállásban, kiegészítő jövedelemként. Sokuk motivációja a családi hagyomány megőrzése, hiszen egyfajta kötődés alakult ki a gazdálkodás, a termőföld és a gazdálkodók között. Ezen kívül az értékkeremtő folyamat is fontos a mezőgazdaságban dolgozók számára. A kitöltők közel felét a függetlenség motiválja és van, akit a természet közelsége. A válaszokból egyértelműen a fő motiváció a megélhetés biztosítása, ami mellé társul a hagyományok megőrzése, a függetlenség fenntartásával, a természet közelsége mellett.

A jövőre nézve a gazdák válaszai alapján kiemelten kezelendő a fenntartható gazdálkodás elősegítése és a precíziós eszközök előtérbe helyezése, hiszen sokuk megélhetési forrása a mezőgazdaság, aminek hosszú távú fennmaradása csak akkor biztosítható, ha a termelés alkalmazkodik a környezeti, a társadalmi és a gazdasági kihívásokhoz. A fenntartható gazdálkodás előtérbe helyezése nemcsak a természeti erőforrások megőrzését szolgálja, hanem hozzájárul a talaj minőségének javításához és a vízhasználat optimalizálásához egyaránt.

4. Következtetések

Azon gazdaságok, melyek öröklés útján működnek tovább, a generációváltás szempontjából előny és biztosítja a generációkon átívelő tudásátadást és folytonosságot. A családi gazdálkodási forma hosszútávú stabilitást jelent, ahol a termelők elkötelezettségét alapvetően a tradíciók folytatása motiválja. Ez az értékrend nem csupán az üzem folytonosságát biztosítja, hanem aktívan hozzájárul a lokális hagyományok és a vidék kulturális örökségének megőrzéséhez is.

Ugyanakkor, öröklés útján a földterületek gyakran felaprózódnak, ami hatékonysági nehézségeket hordoz magában. Továbbá, jelentős problémát jelent az is, hogy ez a trend az új belépőket a mezőgazdaságban erősen korlátozza. A termőföldre jutás és a piacra lépés miatt számukra gyakran elérhetetlen a sikeres gazdaság elindítása.

A gazdálkodók többsége kisüzemi méretben végzi a mezőgazdasági tevékenységet. Ekkora méretben megfigyelhető a korlátozott erőforrás és a leszűkített beruházási, vagy innovációs tér. A kisebb gazdaságokban nehezen alkalmazható a modern technológia, mivel azok költségei csak nagyobb termelési volumen mellett térülnek meg. Az értékesítési kapcsolataik kevésbé fejlettek, így nagyobb mértékben függenek az uniós és az állami támogatásoktól. Előnyükhöz sorolandó a vidéki életforma fenntartása és a helyi élelmiszerelőállítás.

A támogatási rendszer megítélése vegyes a kapott eredmények alapján, ami elsősorban az adminisztrációs terhek és a bürokratikus eljárások miatt jellemző, valamint lassú kifizetés és kiszámíthatatlanság figyelhető meg a pályázatok esetében. Sokan ezért adják fel a pályázást a kérelem benyújtása előtt, mert reménytelennek látják a helyzetet. Nagy hatása van a pályázási hajlandóságra a sok adminisztrációs tehernek is, hiszen rengeteg energiát és időt emészt fel.

A fiatal gazdák szerepe kulcsfontosságú és kiemelten kezelendő a magyar mezőgazdaságban. A megújulásban és a fenntarthatóságban nagy szerepet töltenek be, hiszen ők biztosítják a modernizációt a mezőgazdaságban. A magas termőföldárak mellett a bérleti konstrukciók kialakítása is egyre nehezebb az esetükben, mivel a földtulajdon jelentős része az idősebb generáció tulajdonában van, így a struktúra lassan cserélődik. Tőkehiány is jellemző a fiatal gazdák körében és sok esetben a támogatási rendszerek sem teremtenek könnyű indulási feltételeket számukra, ezáltal hitelfelvételre kényszerülnek, de lehetőségeik ezen a területen is meglehetősen korlátozottak.

Irodalomjegyzék

- [1] AGRÁRMINISZTERIUM IRÁNYÍTÓ HATÓSÁGA (2025): Generációs megújulás gazdaságtvévő támogatásával <https://kap.gov.hu/sites/default/files/2025-08/KAP-RD06-1-25%20Gener%C3%A1ci%C3%B3s%20meg%C3%BAjul%C3%A1s%20gazdas%C3%A1g%C3%A1tvev%C5%91%20%C3%A1mogat%C3%A1s%C3%A1val.pdf>
- [2] COOPMANS, I. ET AL. (2020): Policy directions to support generational renewal in European farming systems. EuroChoices 19(2):30-36 DOI:[10.1111/1746-692X.12282](https://doi.org/10.1111/1746-692X.12282)
- [3] DEÁK ZS. (2025): A magyar vidéki lakosság és a mezőgazdasági gazdálkodók hozzáállása a klímaváltozás kérdéséhez Gazdálkodás Vol.67. Issue 06 pp. 479 – 496. <https://doi.org/10.22004/ag.econ.369054>
- [4] DÓZSA G. (2017): A mezőgazdasági foglalkoztatás sajátosságai. Agrotrend – Agrárgazdasági Szakportál.
- [5] EUROSTAT (2020): https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Farmers_and_the_agricultural_labour_force_-_statistics
- [6] KOÓS BÁLINT, KOVÁCS KATALIN, VÁRADI MONIKA MÁRIA, HAMZA ESZTER (2024): Mezőgazdaság és foglalkoztatás a klímaváltozás szorításában Agricultural employment in the grip of climate change Tér és Társadalom 38. évf., 4. szám. DOI:10.17649/TET.38.4.3607
- [7] KSH (2025): https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0009.html
- [8] LACZKA É. – WEISZ M. (2013): A fiatal gazdák helyzete Magyarországon. KSH és AGRYA kiadvány p. 88.
- [9] Szakálné Kanó I., Sávai M., Vida G. (2022): A magyarországi munkaerőpiac szerkezeti változásának térbeli sajátosságai 2001 és 2016 között. Területi Statisztika, 5., 483–509. DOI:10.15196/TS620501
- [10] ZAGATA, L., & SUTHERLAND, L. A. (2015). Young farmers and the problem of generational renewal in European agriculture. Sociologia Ruralis, 55(1), 48–68. DOI:[10.1016/j.jrurstud.2015.01.003](https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2015.01.003)